

J.H. van Os, C. de Baat, W. Kalk. Serie praktische tandheelkunde. Deel 1: Prothese problemen. 64 bl., geïll. Maarssen: Elsevier/Bunge, 1998. Prijs f 49,00. ISBN 90 352 2030 7.

Dit boekje is bedoeld als een praktische handleiding bij het diagnosticeren en vervolgens behandelen van prothese problemen. In de inleiding stellen de auteurs dat het essentieel is om de patiënt voor de behandeling een aantal gerichte vragen te stellen over de klachten. Ze willen daarmee voorkomen dat een bestaande prothese wordt veranderd zonder het door de patiënt gewenste resultaat te bereiken.

Hierna komen achtereenvolgens ter sprake: de pasvorm, de occlusie en articulatie, de verticale dimensie, het vlak van occlusie, de vormgeving van de kunstthars, de protheseranden, het te ver naar labiaal opgestelde bovenfront, de torus palatinus, de tongruimte en de randuitbreiding van de prothese. Ook komen rebasing en naregistreren aan bod. Nadrukkelijk laten de auteurs esthetische, emotionele en psychische problemen buiten beschouwing.

Het boekje geeft zo binnen het beperkte kader van slechts 60 pagina's uiterst praktische informatie over hoe een reeds bestaande volledige prothese verantwoord kan worden verbouwd. Mede dankzij de prachtige illustraties komt de tekst zeer helder over. De auteurs storen zich daarbij niet aan eenvoudig taalgebruik ('tubers') of verschillende definities over de fysiologische rustpositie die hier en daar gegeven worden.

Jammer is wel dat de veelbelovende inleiding niet is uitgewerkt. Alhoewel deze stelt dat het uiterst belangrijk is om de exacte reden van de klacht op te sporen, krijgt de lezer hiervoor geen handvat aangereikt. De hoofdstukken worden bepaald door de technische ingrepen, waarbij tussendoor onder de kopjes 'diagnostiek' vermeld staat welke klachten men daarmee wellicht kan oplossen. Om tot een juiste diagnose en behandeling van een klacht te kunnen komen, moet men dus eigenlijk eerst het hele boekje doorlezen.

In plaats van een oriëntatie op de problemen van de patiënt, gaat men in feite uit van de oplossingen die de tandarts of de tandprotheticus in huis heeft. Het beperkte trefwoordenregister verandert daar niet veel aan. Woorden of begrippen als 'spraakproblemen' of 'problemen met kauwen' of 'moehed in de kaken' zal men er tevergeefs zoeken.

Alles bij elkaar is dit een zeer helder boekje vol praktische richtlijnen, waar veel tandartsen en tandprotheticici hun voordeel mee kunnen doen. Begrippen als 'remounting', 'naregistratie' en 'reoccluderen' hoeven nu voor niemand meer geheimen te bevatten. De praktische waarde zou nog groter zijn geweest als de diagnostische kant van het verhaal een duidelijker plaats had gekregen.

A.M. van Luijk, Almere

A.G. Becking. Dilemmas in orthognathic surgery. Aspects of and controversies in patients with posttraumatic malocclusion, gender confirming facial surgery, mental retardation and obstructive sleep apnea syndrome. 125 bl. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam, 1998. Academisch proefschrift. ISBN 90 9012149 8.

Dit proefschrift belicht in zes hoofdstukken de aspecten van electieve kaakchirurgische behandeling van vier verschillende groepen patiënten. Hierbij wordt eerst het controversiële element geac-

centueerd waarna het dilemma op meer pragmatische dan op academische wijze wordt uitgewerkt.

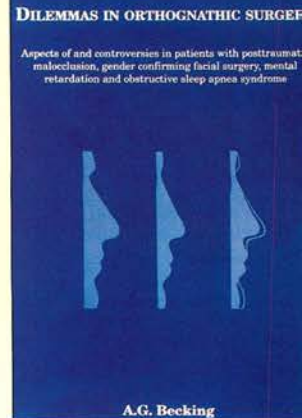
Er is in de literatuur de laatste jaren regelmatig gepleit voor operatieve behandeling (bloedige repositie en interne fixatie) in plaats van conservatieve behandeling (gesloten repositie, mandibulo-maxillaire fixatie, functionele therapie) van uni- en bilaterale condylaire mandibulafracturen. Desondanks is in de meeste Nederlandse centra de conservatieve behandeling de methode van eerste keus, mede op grond van te verwachten per- en postoperatieve bezwaren.

De conclusie in het onderhavige onderzoek dat een bovenkaakosteotomie voor correctie van een eventuele malocclusie na een bilaterale collum mandibulaefractuur beter is dan een onderkaakosteotomie lijkt, hoewel op zichzelf juist, evenwel gebaseerd op onevenredige vergelijking van het behandelingsresultaat bij vijf patiënten (Le Fort I) in de ene en één patiënt (ramus mandibulae) in de andere groep. De andere vijftien patiënten werden behandeld middels een unilaterale (13) dan wel een bilaterale (2) ramus mandibulae-osteotomie en laten geen uitspraken over een bovenkaaksosteotomie toe. Om op grond van deze casuïstiek richtlijnen aan te geven voor de primaire en secundaire behandeling van dergelijke fracturen en hun gevolgen lijkt mij dan ook enigermate gewaagd. Het is bovendien niet echt nieuw. Dit laatste geldt evenzeer voor de correctie van een asymmetrische kaakhoeksituatie in twee gevallen als status na een onderkaaksfractuurgenezing in niet-anatomische (re)positie van de kaakdelen.

Wel nieuw en trendy is de toepassing van orthognathisch-chirurgische technieken bij de feminisatie van de gelaatskenmerken van man-vrouw transseksuelen. Opneming van een met Leslie Farkas in de Verenigde Staten opgezet onderzoek naar de gelaatsverschillen tussen mannen en vrouwen in het proefschrift, moet een wetenschappelijke basis verschaffen voor de grondslagen van de zogenoemde 'gender-confirming' faciale chirurgie. Een beperking is echter gelegen in het feit dat de gegevens van Noord-Amerikaanse blanken zijn gebruikt voor normstelling, terwijl dit niet maatgevend hoeft te zijn voor de huidige Nederlandse multiraciale samenleving.

Het hoofdstuk over de algemene anthropometrische en 'perceptuele' verschillen tussen vrouwen en mannen, is hoewel zeer interessant, gebaseerd op data van drie verschillende onderzoeken van anderen en van in totaal slechts 150 personen. De binnen dit kader toegepaste chirurgische aanpassing aan het larynx-kraakbeenskelet om de prominentie van de adamsappel te reduceren (al dan niet in combinatie met verhoging van de stem met bijna een octaaf), resulteerde in een onesthetisch litteken in de meerderheid van de gevallen en een afname aan klankkleur in de stem. De resultaten van de kinreducties vallen tegen en worden gemaskeerd door de weke delen. Bimaxillaire osteotomieën zijn bijna een vorm van 'overtreatment' te noemen indien er geen essentiële dysgnathie aan ten grondslag ligt.

Hetzelfde geldt mutatis mutandis voor de maxillofaciale correcties bij verstandelijk gehandicapten. Afhankelijk van de mate van retardatie en ernst van de dysgnathie zou in incidentele gevallen kunnen worden overgegaan tot toepassing van bij niet-gehandicapte

personen veelvuldig beproefde technieken. In het betreffende hoofdstuk worden twee concrete gevallen besproken en geïllustreerd.

Het één-na-laatste hoofdstuk handelt over een patiëntengroep met het obstructieve-slaapapneusyndroom. Er worden praktische richtlijnen gegeven voor behandeling, waarvan ook kaakchirurgische interventie deel kan uitmaken.

Al met al is het toch een zeer waardevol en interessant boekwerk, voor de geïnteresseerde specialist (in opleiding), de tandarts en/of de student tandheelkunde. In de epiloog worden door de auteur zelf de bovengemelde beperkingen van heterogene kleine groepen en casuïstiek helder aangegeven en worden concrete aanbevelingen gedaan voor verder prospectief, geprotocolleerd multicenter onderzoek.

Ph.A. van Damme, Nijmegen

M. Naeije, L.A.J. van Loon, red. Craniomandibulaire functie en dysfunctie. 243 bl. Houten/Diegem: Bohn Stafleu Van Loghum, 1998. Prijs f 97,50, ISBN 90 313 2202 4.

'Craniomandibulaire functie en dysfunctie' is geschreven als een actualisering van de reeds bestaande onderwijsklapper ten behoeve van het onderwijs aan studenten tandheelkunde. Aangezien het boek in duidelijke termen een aantal inzichten uiteenzet die van belang zijn bij de diagnostiek en de behandeling van craniomandibulaire dysfuncties, kunnen ook anderen werkzaam in de gezondheidszorg er veel plezier van beleven.

Het boek bestaat uit twee delen. In deel 1, 'Craniomandibulaire functie', ligt het accent op de normale, ongestoorde bewegingsfunctie van het kauwstelsel. Er wordt ingegaan op de bouw en de functie van het craniomandibulaire systeem, kinematica en articulatieleer, biomechanica en sensibiliteit en motoriek van het trigeminale systeem. Voorts wordt in het hoofdstuk over anatomie niet alleen topografische kennis aangedragen, maar tevens wordt ingegaan op de aard van de spiervezelsamenstelling en microscopische anatomie van het gewrichtskraakbeen. In het hoofdstuk kinematica worden de recent verkregen inzichten omtrent draaiingsassen van de onderkaak geformuleerd. In het hoofdstuk Biomechanica worden echter verwijzingen naar het werk Van Weijs en Van Eijden gemist. Deel 2 beschrijft verschillende aspecten van de gestoorde bewegingsfunctie van het kauwstelsel, de diagnostiek en de behandeling. Op veel van de in deel I aan de orde gekomen stof wordt teruggekomen. Het vervaardigen van een opbeetplaat en het occlusaal inslijpen zijn onderdelen van het beschreven therapeutisch arsenaal.

Voor de student biedt het boek een goed overzicht van inzichten die in dit onderdeel van de tandheelkunde actueel zijn. De terughoudendheid ten aanzien van occlusale correcties is hier een goed voorbeeld van. De complexiteit van CMD-klachten wordt in de verschillende hoofdstukken goed weergegeven, waarmee tevens duidelijk wordt dat diagnostiek en interventie ook de inbreng vergen van disciplines buiten de gnathologie. Soms wordt het geboden inzicht als te beperkt ervaren, bijvoorbeeld wanneer de klinische diagnostiek aan de orde wordt gesteld en het gebruik van functietesten wordt beschreven. In een dergelijk leerboek zouden de verschillende gegevens over de testeigenschappen meer aandacht mogen hebben. Dit geldt eveneens voor de therapeutische mogelijkheden, die weliswaar worden geïnventariseerd, maar waarvan het effect onvoldoende aandacht krijgt. De tandarts wordt dus wel een duidelijk beeld van de interventies geboden, maar een

op onderzoeksgegevens gebaseerd inzicht komt minder sterk naar voren. Dit heeft overigens voor een deel te maken met het ontbreken van dergelijke gegevens.

Ten slotte zijn de verschillende hoofdstukken niet vergezeld van een literatuurlijst. Wel wordt een (beperkte) lijst met aanbevolen literatuur gepresenteerd. Ook hier zou meer achtergrondinformatie op zijn plaats zijn geweest.

M.H. Steenks, Groenekan

J. Veerkamp, F. Frankenmolen, K. Weerheijm. Ik breek door. Gids voor het kindergebit. 143 bl., geïll. Bussum: Uitgeverij Thoth, 1998. Prijs f 29,90. ISBN 90 6868 197 4.

'Ik breek door' is een boek geschreven voor ouders die vragen hebben over het opgroeiende kind en zijn gebit. Aan de orde komen vragen over erfelijkheid en tandbederf, over angst bij het kind, maar ook over de aanleg van het gebit, over gebitsletsel, groei en ontwikkeling, een beugel enzovoorts.

Het boek is verdeeld in twee delen: het Groeiboek en het Weetboek. In het Groeiboek staan 6 hoofdstukken die elk passen bij een andere leeftijdsfase. In het Weetboek worden in alfabetische volgorde een aantal onderwerpen besproken. Het geheel vormt een leesbaar en informatief boek, voorzien van duidelijke illustraties van de hand van Adri Geurissen, dat zeker is aan te bevelen aan ouders.

Ten slotte nog een opmerking: hoe leg je aan een ouder die dit boek goed gelezen heeft, uit dat je in sommige gevallen toch liever niet alle eerste molaren wilt scalen (bl. 109)? Iets meer nuance zou in dit geval wenselijk zijn geweest.

D. Bittermann, Giessenburg

Recensie-exemplaren

Het merendeel van de hier aangekondigde uitgaven zal nog nader in één van de volgende afleveringen worden besproken.

- Sailer HF, Pajarola GF, red. Oral surgery for the general dentist. 360 bl., geïll. Stuttgart: Georg Thieme Verlag, 1998. Prijs DEM 298,00. ISBN 3 13 108241 0.
- Eley BM. The future of dental amalgam. A review of the literature. 76 bl. Londen: British Dental Journal, 1998. Prijs £ 19.95. ISBN 0 90 458843 2.
- Marxkors R, Wolowski A. Unklare Kiefer-Gesichtsbeschwerden. Abgrenzung zahnärztlich-somatischer von psychischen Ursachen. 198 bl., geïll. München/Wenen: Carl Hanser Verlag, 1999. ISBN 3 446 19456 8.
- Harzer W. Lehrbuch der Kieferorthopädie. 299 bl., geïll. München/Wenen: Carl Hanser Verlag, 1999. ISBN 3 446 18548 8.
- Derksen EJW. Partner in zorg. Een tijdsbeeld. 241 bl.. Utrecht: Uitgeverij van der Wees, 1998. ISBN 90 5805 003 3.
- Syriopoulos K. Developing procedures and quality assurance in dental radiography. 151 bl. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam, 1999. Academisch proefschrift. ISBN 90 9012537-X.
- Scott GR, Turner CG. The anthropology of modern human teeth. Dental morphology and its variation in recent human populations. 382 bl. Cambridge: Cambridge University Press, 1997. Prijs £ 50.00/\$ 80.00. ISBN 0 521 45508 1.